

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 458

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 458", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 248.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-workid68362/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

EPISTOLA CDLVIII.

Til **

Den Tvistighed, som længe har været om Dyrenes Siæle mellem lærde Naturkyndige, er endnu ikke afgjort. Thi der anføres lige saa mange Beviisligheder pro som contra. Det synes vel et Raserie hos Cartesianer, at de gjøre Dyr til Machiner, u-anseet de mange Exempler, som af Erfarenhed anføres derimod. De Orthodoxe Philosophi paa den anden Side finde Knuder, som de hidindtil ikke have kundet løse, saasom Cartesianerne dræbe dem med deres egne Sværd, og viise, at just de meest glimrende Argumenter, som anføres til Beviis paa Dyrenes Forstand, beviise alt for meget, saasom deraf flyder, at de blive ikke alleene klogere end Mennesker: men endogsaa end Engle, og at de med større Vished end Propheten kand forud see tilkommende Ting: Jeg drister mig dog ikke til at decidere derudi; Jeg siger alleene dette, at de meest glimrende Beviis ere Vand paa Cartesii Mølle. Af alle Experimenter som ere anførte til Beviis paa Dyrenes Forstand, har ingen kommet mig merkeligere for end det som af en Præst er gjort her udi Siælland: Intet tiener meer til at forrykke en Cartesianer hans Concepter. Manden som dette Experiment har gjort, er ikke mindre fornuftig end sandfærdig. Og Historien er denne: Bemeldte Præst merkede engang ved en Storke Reede, at naar Hannen forlod sin Mage for at hente Føde til Hunnen og Ungerne, lod sig strax en fremmed Storke indfinde. Dette opmuntrede ham til nøyere at give Agt derpaa, og fornam hand da, at den fremmede Storke continuerede en Tid lang med sine lønlige Visiter, og at den ved hver Bortgang badede sig udi et Vand. Endeligen kom den rette Storke u-formodentligen over dem førend hand var ventet. Hvorudover da hand merkede, at hans Mage havde en u-blue Omgængelse med en fremmed, fløy hand bort med et stort Skrig, og strax

kom tilbage geleydet af en Hob andre Storke, hvilke efterat de havde stillet sig udi en Kreds ligesom for at raadslaae med hinanden, angrebe den skyldige, og reve ham i smaa Stykker. Denne Historie giver Exempel paa Jalousie, U-troeskab i Ægtestand, paa Hevn, paa Rettergang og Execution. Jeg forbliver etc.

EPISTOLA CDLXVII.

Til **

Min Herre forundrer sig over den milde Dom, som jeg fælder over Autor til det Skrift kaldet L'homme Machine. Jeg fælder ingen mild Dom over saadan Autor, der forkaster baade Religion og Morale. Jeg siger alleene, at, eftersom det synes, at hand af alt for subtile Speculationer kand være forledet til saadanne selsomme Meeninger, hvorved hand er ligesom druknet udi sin Viisdom, hand da er mindre lastværdig end visse Skribentere, der af Kaadhed drive Spot med Religionen, og intet troe, efterdi de intet ville troe. Den første kand lignes ved en beskienket Mand, hvis Hierne af for hidsig Drik er kommen udaf lave, eller med en, der af for megen Læsning har faaet Skade paa Synet; De sidste derimod kand lignes ved dem, der have Øyne, men ikke ville see, og der have Forstand, som de ey ville bruge. L'homme Machine er vel et af de vederstyggeligste Skrifter, som nogen Tid er kommet for Lyset: Men man seer adskillige Argumenter, hvorvel ilde grundede, at have noget Skin. Man maa vel tilstaae, at den Lærdom, som grunder sig paa Erfarenhed, er den sikkerste Rette-snoer. Man maa med Autor tilstaae, at hundrede Vildfarelser reyse sig af antagne definitioner, og af Argumenter a priori. Man maa ogsaa tilstaae, at Organa, Blod og Vædsker contribuere til det, som man kalder Fornuft, og at de udvirke Affecter og Tilbøvelig-